

1. Васько А. М. Ейдетика для дошкільнят / А. М. Васько // Обдарована дитина. – 2013. – № 4. – С. 51–59.
2. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т. В. Ковальова. – Харків: Фоліо, 2005. – 767 с.
3. Де ховаються дудли? // Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів «Початкова освіта». – № 1 (721). – січень 2014 // [Електронний ресурс] <http://ukped.com/statti/teorija-navchannja/5900-de-khovayutsya-drudly.html>
4. Ейдетика вчить, як зі звуками дружить / І. М. Брушневська // Логопед: науково-методичний журнал. – 2012. – №10. – С. 16-23.
5. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи / Авт.-упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. – Х.: Вид-во «Ранок», 2012. – 160 с.
6. Калачикова О. Швидка педагогічна допомога. Практика ейдетики / О. Калачикова // Початкова освіта. – січень 2006. – №3. – С. 9–11.
7. Краткий психологический словарь / Ред. сост. Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., расш., испр. и доп. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1988. – 512 с.
8. Матюгин И.Ю. Как развивать память / И. Ю. Матюгин, Е. И. Чакаберия, И. К. Рыбникова, Т. Б. Слоненко, Т. Н. Мазина. – Д.: Сталкер, 1997. – 448 с.
9. Пащенко О. Асоціації за друдлами / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 4. – С.24-25.
10. Пащенко О. Асоціативне мислення / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 12. – С.16-17.
11. Пащенко О. Ейдетика – що це? / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 11. – С. 16-17.
12. Пащенко О. Звукові, смакові, нюхові асоціації / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 16–17.

Липій Я.О.

*магістрантка групи ПО-62
психолого-педагогічного факультету
ПНПУ імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: Манжелій Н.М.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка*

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Статтю присвячено впливу Інтернету на формування особистості молодшого школяра. Висвітлюється його позитивний та негативний вплив. Схарактеризовані компоненти діяльності дітей у Інтернет-мережі та стадії формування Інтернет-залежності. Зазначені загальні рекомендації батькам та вчителям по профілактиці віртуальної залежності школярів.

Характерною особливістю ХХІ століття є бурхливий процес інформатизації всіх сфер життя сучасного суспільства. У зв'язку з цим зростає значущість нових інформаційних технологій, серед яких вагоме місце посідає Інтернет. Інтернет – це велика, розгалужена (розподілена) мережа, яка включає комп'ютерні вузли, розміщені по всьому світі і з'єднані один з одним будь-якими засобами зв'язку. Інтернет-середовищу притаманна сукупність певних властивостей, серед яких – можливість одночасної комунікації будь-якої кількості осіб, застосування специфічних засобів мультимедіа, баз даних, автоматизація (наявність програмного забезпечення), незалежність від місця розташування [9].

Інтернет став невід'ємною частиною нашого життя. Він є не тільки цінним джерелом інформації, а й чудовим засобом комунікації для людей. Комп'ютери проникли у всі сфери діяльності людини, починаючи з початкової освіти і закінчуючи вивченням найновітніших технологій. Сучасний освітній процес важко уявити без використання комп'ютера та Інтернету, який став для дітей паралельною реальністю, де вони спілкуються, знаходять нових друзів, обмінюються новинами, діляться інтересами та отримують безліч цікавої для них інформації.

Всесвітня мережа Інтернет, являючи собою потужний фактор розвитку суспільства, чинить істотний вплив на стиль мислення школярів, на особливості їхнього світосприйняття. Враховуючи статистику популярності Інтернету, можна без перебільшення стверджувати, що Інтернет – це середовище, де розвиваються сучасні діти, пізнають світ, себе та інших людей [6, с. 22].

Різноманітні аспекти використання Інтернету як засобу масової комунікації висвітлені у дослідженнях сучасних вчених Л. Андріянової, В. Дическул, О. Ізотової, Т. Малих, О. Петрунько, Н. Подлевської,

М. Сидорова, М. Тюкалова, О. Чуяс. Розкриттю позитивного та негативного впливу Інтернету на формування особистості дитини присвячені праці Р. Балабан, Ю. Волкова, Л. Денисенко, Т. Дудки, В. Казахевич, О. Короп, С. Матушкіної, М. Новік, С. Шварацького, В. Щорс. Особливості його впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів показано в роботах А. Бабенко, В. Варгас, Л. Годкевич, В. Громового, Н. Дементієвської, Б. Ляшенко, О. Нікулочкиної, О. Петрик, О. Трофимова. Проблемою інтернет-залежності школярів займаються такі вчені, як Н. Бугайова, А. Войскунский, А. Голдберг, А. Єгорова, О. Чабан, Л. Юр'єва, К. Янг та ін.

Інтернет є цінним ресурсом з великою кількістю захоплюючої та навчальної інформації, має величезні можливості впливу на формування школяра. Науковці доводять, що Інтернет-мережа досить сильно впливає на особистість та на процес формування її поведінки. Аналіз діяльності дітей у Інтернет-мережі дозволяє відобразити її зміст у вигляді структури, яка включає в себе ряд взаємопов'язаних компонентів: комунікаційний, пізнавальний, ціннісний та поведінковий [13].

Комунікативний компонент передбачає використання дітьми Інтернет-мережі для спілкування у віртуальному просторі, в результаті чого відбувається вплив на комунікативні процеси школярів. Спілкування у віртуальному світі в багатьох аспектах повторює реальне, але в той же час має свої специфічні відмінності та особливості. У процесі Інтернет-спілкування створюється особливий простір (віртуальна реальність) з характерним для нього видом спілкування, де виникають нові правила та закони. Інтернет-спілкування – це такий спосіб комунікації, під час якої контакт між окремими людьми опосередкований програмованим електронним

пристроєм, а всі взаємодії здійснюються в просторі віртуальної реальності. На сьогоднішній день існують такі форми Інтернет-спілкування: телеконференції, електронна пошта, чати, форуми, різні види «месенджерів» (Gtalk, Skype, Viber, WhatsApp, ICQ, Facetime, Vohex тощо), сайти знайомств, соціальні мережі. Дослідники Інтернет-спілкування зазвичай розділяють способи спілкування в Інтернет-мережі за рівнем інтерактивності (наявність співрозмовника в режимі онлайн).

Інтернет-спілкуванню характерні особливості, які властиві всім формам спілкування у віртуальному просторі: анонімність, невидимість, створення «віртуального Я», емоційна невимушеність, обмежене сенсорне переживання, складність у прояві емоцій, використання особливих скорочень та сленгу [13].

Загалом, комунікаційні можливості Інтернет-мережі досить широкі. Будь-який користувач може знайти коло співрозмовників, з яким йому буде комфортно та легко спілкуватися. Цей компонент дозволяє конструювати ідентичність з власного вибору, компенсувати недоліки та бути таким, яким школяр хоче себе бачити.

Пізнавальний компонент діяльності дітей у мережі дає можливість пошуку та засвоєння інформації, яка розміщена на Веб-сайтах, метою якого є розширення, поглиблення, уточнення власного уявлення про світ, реальну та віртуальну дійсність. Якщо дитина не може задовольнити свої пізнавальні потреби в реальному житті, то вона задовольняє їх у Інтернеті, що не завжди носить характер достовірності, науковості, об'єктивності отриманої інформації.

Аналіз сучасних літературних джерел дає можливість стверджувати про зростання освітнього потенціалу Інтернету як доступного засобу дистанційного навчання та самоосвіти дітей. На

відміну від інших засобів інформації Інтернет-мережа поєднує у собі друковану, фото та відеоінформацію [1].

Ціннісний компонент діяльності в Інтернет-мережі – формування системи цінностей, яка визначає виняткове ставлення школярів до певних дій, вчинків, явищ як віртуального, так і реального життя. Відомо, що на формування цінностей дітей впливають навчання та виховання, готовність сприймати нову інформацію, ставлення до дій учня найближчого його оточення (сім'ї, друзів, школи), соціальні інститути, які сприяють становленню особистості молодшого школяра. Переглядаючи Веб-сторінки, спілкуючись з віртуальними друзями, дитина засвоює певну інформацію, на підставі якої формуються її життєві цінності, ідеали.

Поведінковий компонент діяльності в Інтернет-мережі – засвоєння певних моделей поведінки, які прийнятні для віртуального світу та з часом переносяться в реальне життя. В Інтернет-мережі школярі черпають стереотипи та моделі поведінки, норми діяльності, формують свою соціальну ідентичність, власну самооцінку, що не завжди є адекватною [7, с. 29].

Головна роль у формуванні поведінки молодшого школяра належить дорослим, які спочатку виступають для нього її зовнішнім регулятором, але поступово перекладають цю роль на саму дитину. Як наслідок – вона стає здатною самостійно керувати своїми діями та поведінкою.

Варто наголосити, що з розвитком сучасних інформаційно-комунікативних технологій одним з провідних чинників, який впливає на формування поведінки школяра, є Інтернет-мережа. Дитина засвоює інформацію безпосередньо та некритично. У зв'язку з цим Інтернет-мережа впливає на формування картини світу, розвиток свідомості і самосвідомості.

У сучасному світі нараховується близько 1,8 млрд. користувачів всесвітньої Мережі, в Україні їх – 13,6 млн. У порівнянні з минулим роком приріст користувачів становить близько 20%, серед яких стає все більше дітей і підлітків, найбільш допитливої та активної аудиторії. Звичайно, у цьому є і свої плюси, адже діти розвиваються швидше, мають доступ до всієї необхідної інформації та спілкування [13].

На думку багатьох науковців, вплив Інтернету на особистість є як позитивним, так і негативним. Позитивний вплив полягає у тому, що мережа пропонує освітній і корисний досвід, правильне використання якого може поліпшити успішність у школі. Дитина отримує безліч інформації, навчається її «фільтрувати», що позитивно впливає на логічне мислення, пам'ять, увагу. Школяр перебуває в курсі останніх подій, які відбуваються в країні та світі. Правильно організована робота в Інтернеті сприяє духовному збагаченню дітей, виробленню відповідного ставлення до життя, активної життєвої позиції, їх соціальному зростанню. Зокрема, комп'ютерні ігри сприяють розвитку творчого мислення, оволодінню новими знаннями, логічними операціями. У розумних межах ігри дають школяреві можливість для активної емоційної розрядки. Сьогодні відомо безліч цікавих, розвивальних ігрових програм, які враховують вік, індивідуальні можливості і схильності дитини, сприяють формуванню у неї абстрактного мислення [6, с. 23].

Як стверджують педагоги, програмісти, комп'ютерні навчальні системи забезпечують контроль і керування навчальним процесом, будуючи динамічну модель навчання для конкретного учня з урахуванням особливостей його мислення, пам'яті, сприйняття і розуміння матеріалу. Одночасно комп'ютер виробляє у юних користувачів такі якості, як акуратність, точність, наполегливість, організованість. Проте, в разі тривалого користування комп'ютером, ці

позитивні якості можуть перерости в негативні: точність і акуратність в педантизм, негнучкість, залежність розумових процесів від розумної машини [12, с. 31].

Соціальні мережі слугують для молодого покоління щоденником, де можна висловити свої думки і почуття. Багато дітей, які з дошкільного віку отримали доступ до комп'ютера та Інтернету, в шкільні роки переживають віртуальне доросле життя. Різні статуси, розумні цитати, вульгарні жарти, спілкування не тільки з однолітками, але і з будь-яким співрозмовником – все це формує незрілу особистість дитини. Тому дуже важливо, щоб у процесі роботи з комп'ютером був контроль з боку дорослих, батьків.

Спектр негативних наслідків Інтернет-простору значно ширший: формування неправильних ціннісних орієнтирів; нездатність вирізнити віртуальну реальність від реальної дійсності; зменшення здатності будувати особисті стосунки з навколишнім. Негативний ефект полягає і в тому, що при перевищенні часу, допустимого для роботи на комп'ютері, у більшості молодших школярів виникають проблеми з поставою, м'язова напруга і деформація хребта, порушення зору, спазм мускулатури обличчя, головний біль [2, с. 29].

Велике захоплення онлайн іграми призводить також до негативних наслідків, що зачіпають всі рівні психічної структури особистості. Коло інтересів звужується, зменшується або зовсім зникає соціальне спілкування, дитині складно встановлювати нові контакти з людьми. В результаті виникають проблеми з навчанням, відсутність взаєморозуміння з батьками та друзями і, як наслідок, незадоволеність собою, втрата сенсу життя [2, с. 29].

Як зазначає О. Чуяс, постійне перебування у «віртуалі» шкодить розвитку молодшого школяра, зокрема, інтелектуальному та емоційному. Так, з одного боку, учень втрачає інтерес до самотійного

мислення, читання, ручної праці, стає пасивним споживачем інформації, як кажуть «рабом Інтернету», а з іншого – деякі діти використовують Інтернет як бібліотеку і джерело інформації [12, с. 29].

Негативною стороною глобальної комп'ютерної мережі є широке поширення різної інформації сумнівного змісту. Існують сайти, присвячені порнографії, піротехніці, суїциду, обговоренню дії тих чи інших наркотиків. У дітей, на жаль, можуть з'явитися захоплення усіма цими загрозливими здоров'ю речами. На думку вчених, анонімність і відсутність заборон у віртуальному світі звільняють приховані комплекси, стимулюють людей змінювати свій стиль поведінки, поводитися більш розкуто і навіть переходити деякі моральні межі. Тому серед можливих загроз Інтернету для молодших школярів є також недостовірні інформація, інтернет-реклама, аморальний контент, соціальні мережі, шахрайство, онлайн-«друзі», чати, азартні ігри [2, с. 29].

Як відомо, в дітей все частіше виникає залежність від користування Інтернетом, так звана «Інтернет-залежність» – нав'язливе бажання постійно користуватися ним. Творці соціальних мереж намагаються задовільнити найрізноманітніші смаки школярів, тому створюють сайти спеціально для спілкування, ігор, пізнавальні, розвиваючі і просто інформаційні.

Для дітей, які мають ознаки Інтернет-залежності характерне повне поглинання Інтернетом, потреба у збільшенні часу онлайн-сеансів, наявність неодноразових, малоефективних спроб скорочення часу перебування, виникнення проблем у навколишньому соціальному середовищі (непорозуміння з однолітками, членами родини, друзями), намагання приховати реальний час перебування в Інтернеті, залежність настрою від його використання [3].

На думку багатьох дослідників, причинами віртуальної залежності школярів є підвищені вимоги дорослих, інформаційне перевантаження, нераціональне використання вільного часу, відсутність у батьків контакту з дитиною, дефіцит спілкування у сім'ї. Учня, що залежить від комп'ютера можна відрізнити відразу. Він зосереджений на собі, не помічає або ігнорує зовнішні події, погано адаптується до реального життя. Потяг до комп'ютерних ігор із подорожами до неймовірних світів усе більше занурює його у віртуальність.

Науковці виділяють три стадії розвитку Інтернет-залежності. На першій стадії помітний легкий нервовий розлад. Через захоплення «ною іграшкою», учень перестає займатися усім іншим, поступово віддаляється від родичів і друзів, залишаючи пріоритет за «усесвітньою павутиною». Як правило, школяр приховує від рідних, скільки часу він проводить на сайтах.

На другій стадії залежності симптоми наростають поступово. Якщо дитину силою відлучити від мережі, у неї порушується увага, знижується працездатність, з'являються нав'язливі думки, безсоння, аж до повної відмови від сну, різко зростає потяг до стимуляторів. Тому можна вважати, що в деяких випадках навіть наркотична залежність є наслідком захоплення спілкуванням у мережі [3].

Третя стадія – соціальна дезадаптація, коли учень, вже не одержуючи задоволення від спілкування через Інтернет, постійно перебуває на сайтах. Стан депресії призводить до серйозних конфліктів у школі та сім'ї. Сильні, вольові особистості ще можуть спробувати переключити свою увагу на щось інше, наприклад, зайнятися спортом, грою на музичному інструменті. Слабкішим нічого не залишається, окрім як звернутися за допомогою до фахівців. До речі, у США

інтернет-залежність вважають офіційним діагнозом і її лікують психологи та психіатри [8, с. 45].

Узагальнюючи досвід фахівців, виокремимо рекомендації для батьків по профілактиці віртуальної залежності дитини:

1. Особистий приклад батьків. Батьки повинні показати дитині, що є багато захоплюючих справ, занять, окрім комп'ютерних ігор. Тому бажано організувати цікаво і змістовно вільний час дитини.
2. Дотримуватися режиму роботи з комп'ютером, чітко визначити часові межі перебування за ним.
3. Інтерес до комп'ютера у дитини має бути пізнавальним. Батькам необхідно вчити аналізувати та відфільтровувати інформацію, яку надають Інтернет-сайти.
4. Потрібно пояснити дитині, що Інтернет має певну небезпеку. Тому не варто викладати свою адресу в Інтернеті, давати номер телефону, розповідати подробиці свого життя. В разі зустрічі з «віртуальним другом» потрібно попередити батьків.
5. Батькам бажано встановити програми фільтрування для блокування доступу невідповідного веб-змісту [9].

У зв'язку із зростаючим впливом Інтернет-простору на соціалізацію молодших школярів актуальними стають проблеми визначення позиції педагогів у роботі з ними, міра їх втручання в процес освоєння учнями навколишнього світу. Тому вчителям слід використовувати комп'ютер і його програми в навчальних і пізнавальних цілях; інформувати батьків і дітей про шкідливість комп'ютерних ігор; уважно ставитися до дітей із сформованою Інтернет-залежністю [4, с. 50].

Школяреві неможливо заборонити користуватися Інтернетом, але запобігти негативним наслідкам його нерозумного використання необхідно. Для цього потрібно навчити його правильно вести себе у Інтернет-мережі. Основним змістом профілактичної роботи є

привчання молодшого школяра до комп'ютера як засобу для роботи, а не для гри, усвідомлення правил безпечного користування Інтернетом. Для задоволення важливих для дитини потреб в любові, увазі, прийнятті, довірі до оточуючого світу батькам потрібно цікавитися її життям, більше проводити часу разом, розуміти індивідуальність, цінувати та поважати її особистість, залучати до різних видів діяльності: рухові ігри, спортивні секції, гуртки, подорожі тощо. Сприятлива атмосфера в сім'ї також знижує потребу дитини в комп'ютерних іграх та Інтернеті [4, 49].

Отже, Інтернет складає значну частину життя школяра. Він має значний вплив на формування особистості, особливо у молодшому шкільному віці, який є сензитивним для накопичення знань, набуття життєвого досвіду, розкриття індивідуальних особливостей, формування моральних якостей, розвитку творчої активності і пізнавальних можливостей школярів.

Список використаних джерел:

1. Андріянова Л. Роль Інтернету в житті сучасної людини [Електронний ресурс] /Л. Андріянова. – Режим доступу: <http://kulturolog.org.ua/i-conference/2012/109-infconf2012/561-andrianova.html>
2. Волков Ю. М. Загрози інтернету для дітей / Ю. М. Волков, Т. М. Дудка // Безпека життєдіяльності. – 2015. – № 2. – С. 29
3. Вплив інтернет-залежності на особистість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/vplyv-internet-zalezhnosti-na-osobystist-zametodykoyu-k-yanh/>
4. Дементієвська Н. П. Формування навичок критичного оцінювання веб-ресурсів і проблема безпеки учнів в інтернеті / Н. П. Дементієвська // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – № 7. – С. 46–51.
5. Денисенко Л. М. Фактори негативного впливу ЗМІ на формування особистості дітей та підлітків у контексті попередження дитячої бездоглядності / Л. М. Денисенко // Постметодика. – 2009. – №2. – С. 53–56.
6. Дическул В. М. Вплив Інтернету в якості ЗМІ на розвиток особистості учня / В. М. Дическул // Обдарована дитина. – 2010. – № 1. – С. 21–24.
7. Дудка Т. М. Діти та Інтернет: можливості й загрози / Т. М. Дудка // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – № 1. – С. 29–30.
8. Казакевич І. В. Діти й медіа / І. В. Казакевич // Педагогічна майстерня. – 2015. – № 7. – С. 43–47.

9. Нікулочкіна О., Петрик О. Вплив Інтернет-середовища на особистість молодшого школяра [Електронний ресурс] / О. Нікулочкіна, О. Петрик. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/p35.html>
10. Правила мережевого етикету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/02/>
11. Трофимов О. Є. Педагогічні напрями використання заходів і засобів інтернет-ресурсів у виховному процесі / О. Є. Трофимов // Виховна робота в школі. – 2015. – № 9. – С. 15–17.
12. Чуяс О. В. Вплив комп'ютера на психіку дитини : поради батькам / О. В. Чуяс // Шкільному психологу. Усе для роботи : науково-метод. журн. - 2012. - № 5. - С. 29-35
13. Що роблять діти в соціальних мережах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://мордашки.com/shho-roblyat-diti-v-socialnix-merezhax/>

Манжелій Н.М.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито сутність самостійної роботи, її місце у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Охарактеризовані функції, форми та види самостійної роботи студентів, висвітлені вимоги до її організації.

Сучасне суспільство пред'являє випускнику вищого навчального закладу особливі вимоги, серед яких важливе місце посідають високий професіоналізм, активність, творчість, самостійний пошук вирішення різноманітних проблем. В умовах включення України до Болонського освітнього процесу особливо гостро постає питання організації та контролю самостійної роботи студентів. За кредитно – модульної системи організації процесу навчання самостійна робота набуває особливого значення, оскільки передбачає переорієнтацію на